

Interlevensbeschouwelijk onderwijs tussen identiteit en openheid

Terugkomdag van de interlevensbeschouwelijke dialoog
27 mei 2024

Jeroen Hendrickx
Faculteit Theologie & Religiewetenschappen

Opbouw en doel van het leerplan

De leerplandoelen, in clusters gegroepeerd, zijn afgeleid uit een combinatie van ILC en de eindtermen burgerschap. De bouwstenen (in elke cluster aangegeven links bovenaan) verwijzen naar de structuur gehanteerd door de eindtermen.

In het leerplan finaliteit doorstroom en dubbele finaliteit worden de leerplandoelen beschreven in een 3-trap vorm: (1) de inhoudelijke kern wordt eerst bekeken vanuit de eigen levensbeschouwing (2) waarna de leerlingen in dialoog gaan (3) met het oog op een uiteindelijke verrijking van de eigen levensbeschouwing. In het leerplan arbeidsmarkt finaliteit wordt deze benadering gevolgd bij de didactische wenken.

Zo bekomen we een typische en unieke structuur die het opzet van ILD duidelijk weergeeft. Het leerplan krijgt concreet vorm in didactische fiches waarin onder meer dialoogthema's worden aangereikt die de leerkrachten levensbeschouwing ondersteunen in hun lespraktijk.

Opbouw

1. Wat is interlevensbeschouwelijk onderwijs (en wat is het niet)?
2. De '3-trap vorm' van naderbij
3. En nu? Experimenteren met en groeien in ILD

Opbouw

- 1. Wat is interlevensbeschouwelijk onderwijs (en wat is het niet)?**
2. De '3-trap vorm' van naderbij
3. En nu? Experimenteren met en groeien in ILD

Omgaan met levensbeschouwelijke diversiteit

1. Mono-levensbeschouwelijk onderwijs
2. Multi-levensbeschouwelijk onderwijs
3. Inter-levensbeschouwelijk onderwijs

1) Mono-levensbeschouwelijk onderwijs

Exclusieve opvatting van levensbeschouwing

Wie een bepaalde overtuiging niet deelt of aanvaardt, kan niet gered worden of verdient niet echt respect

- Binaire logica
- Komt in alle levensbeschouwingen voor
- Aandacht voor identiteit en verschil
- Weinig openheid voor dialoog
- Gevaar: polarisatie, uitsluiting, geweld

2) Multi-levensbeschouwelijk onderwijs

Pluralistische opvatting van levensbeschouwing

Levensbeschouwingen zijn gelijkwaardige wegen in de menselijke zoektocht naar zin, de waarheid, het ultieme...

GOD HAS MANY NAMES

JOHN HICK

2) Multi-levensbeschouwelijk onderwijs

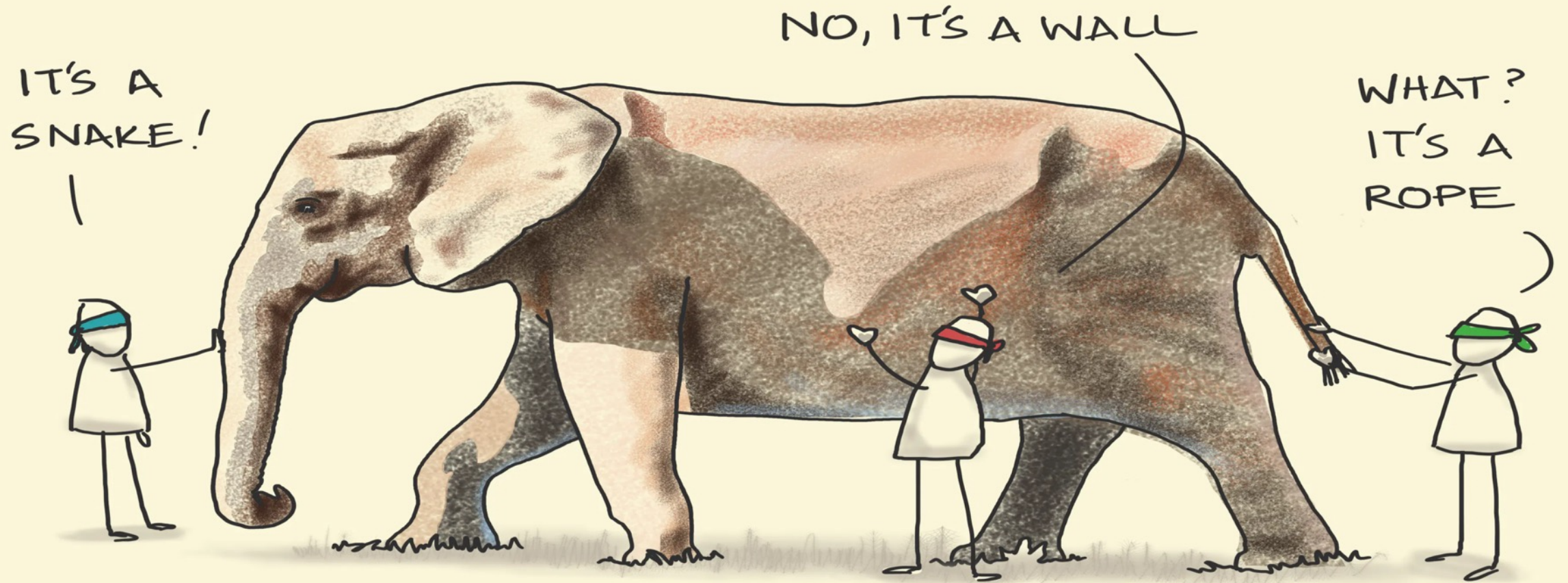
Pluralistische opvatting van levensbeschouwing

Levensbeschouwingen zijn gelijkwaardige wegen in de menselijke zoektocht naar zin, de waarheid, het ultieme...

- De 'Ultieme Realiteit' is mysterieus en onbereikbaar
- Levensbeschouwingen als particuliere uitdrukkingen van het Ultieme
- Dialoog en uitwisseling geven beeld van het grotere geheel

THE BLIND AND THE ELEPHANT

OUR OWN EXPERIENCE IS RARELY THE WHOLE TRUTH

sketchplanations

2) Multi-levensbeschouwelijk onderwijs

Pluralistische opvatting van levensbeschouwing

Levensbeschouwingen zijn gelijkwaardige wegen in de menselijke zoektocht naar zin, de waarheid, het ultieme...

Gevolgen:

- Vergelijkende benadering van levensbeschouwelijk onderwijs
- Vanuit neutraal buitenperspectief

2) Multi-levensbeschouwelijk onderwijs

Pluralistische opvatting van levensbeschouwing

Levensbeschouwingen zijn gelijkwaardige wegen in de menselijke zoektocht naar zin, de waarheid, het ultieme...

Bedenkingen:

- Onmogelijkheid toeschouwersperspectief

‘Religie van binnenuit’

Paul Ricoeur (1913-2005)

2) Multi-levensbeschouwelijk onderwijs

Pluralistische opvatting van levensbeschouwing

Levensbeschouwingen zijn gelijkwaardige wegen in de menselijke zoektocht naar zin, de waarheid, het ultieme...

Bedenkingen:

- Onmogelijkheid toeschouwersperspectief
- Probleem van 'harmonisering'

3) Inter-levensbeschouwelijk onderwijs

- Particulariteit en eigene van iedere levensbeschouwing
  - Ernstig nemen van de eigen levensbeschouwelijke *commitments*
  - Ernstig nemen van het anders-zijn van de ander
- Openheid voor de ander: 'liefde voor de moedertaal' (Ricoeur) maakt dialoog mogelijk
- Interlevensbeschouwelijke ontmoeting heeft gevolgen
  - Stimuleren begrip en respect
  - Reflectie over eigen levensbeschouwelijke identiteit

3) Inter-levensbeschouwelijk onderwijs

Didactische vertaling:

1. Verkenning eigen levensbeschouwelijke positie: voorbereiding op de komst van de ander (stap 1)
2. De ander ontmoeten in gastvrijheid (stap 2)
  - Vanuit eigen levensbeschouwelijke identiteit
  - Openheid voor het anders-zijn van de ander
3. Terugkeer naar de eigen levensbeschouwelijke ruimte (stap 3).
Wat heb ik geleerd uit de ontmoeting...
  - Over de ander?
  - Over mezelf en de eigen identiteit?

Opbouw

1. Wat is interlevensbeschouwelijk onderwijs (en wat is het niet)?
- 2. De '3-trap vorm' van naderbij**
3. En nu? Experimenteren met en groeien in ILD

1) Vertrek vanuit respect voor identiteit

“De visie van een ander op een bepaald levensbeschouwelijk thema kan maar echt te denken geven en inspireren als ik zelf betrokken ben op dat thema en er zelf een (begin van) antwoord op heb” (B. Roebben)

Vertrekken vanuit de eigen levensbeschouwelijke identiteit

- Sociale identiteit
- Individuele identiteit

Leerlingen zijn geen...

- Theologen of specialisten
  - Geen vertegenwoordigers of spreekbuizen van...
- Levensbeschouwelijke reflectie en bedachtzaamheid

2) Dialoog in openheid

Dialoog en het belang van 'openheid' (M. Moyaert)

- Waardering voor de ander in diens anders-zijn
- Het *willen* verstaan van de ander
- Openheid als voorwaarde
- Openheid groeit in en doorheen de ontmoeting

Lead by example!

3) Leren vanuit het verschil

*“Leerknooppunten ontstaan waar interpretatieverschillen ontstaan”
(B. Roebben)*

Leren van “levensbeschouwelijke verschilligheid” (B. Roebben)

- Verschil is geen bron van geweld of conflict
- Authentieke ontmoeting berust op respect voor het anders-zijn van de ander

Concrete gevolgen:

- Dialoog is er niet om verschillen te harmoniseren
- Geen “dialoog op kousenvoeten” (R. Burggraeve)

Opbouw

1. Wat is interlevensbeschouwelijk onderwijs (en wat is het niet)?
2. De '3-trap vorm' van naderbij
- 3. En nu? Experimenteren met en groeien in ILD**

1) Ruimte voor zoeken en experimenteren

Nieuwsgierige houding en bereidheid om te experimenteren en te reflecteren

- Vlaanderen is niet uniek
- Levensbeschouwelijk onderwijs: “Een complex, veelzijdig Europees fenomeen” (P. Schreiner)
- Tijd en ruimte om te experimenteren

Leerkrachten levensbeschouwing als experts op het terrein

- Wat is er hier bij ons mogelijk?
- Wat zijn de uitdagingen in onze situatie?
- Waar liggen kansen, mogelijkheden en groeiperspectieven?

FROM INTERRELIGIOUS LEARNING TO INTERWORLDVIEW EDUCATION

DIDIER POLLEFEYT

From Interreligious Learning to Interworldview Education

SERIES:

Bibliotheca Ephemeridum Theologicarum Lovaniensium, 332

EDITOR:

Pollefeyt D.

SUMMARY:

We live in a time when the vulnerable nature of our global interdependencies increasingly confronts us at every domain of society, from politics and religion, to economy and ecology. In recognition of these challenges, this volume assumes the significant diversity of worldviews as an active given and proposes that dialogue is needed today more than ever. The aim of these pages is to awaken both reflection and action towards a form of interworldview education in which diversity is a rich opportunity for human flourishing rather than a source of intolerance, violence, or even war, and in which no one can simply sit back as a spectator to dialogue; neutrality is not an option; or, in the best case, an option among

options. Authors in this book argue that education offers a powerful

Interlebensbeschouwelijke competenties

CONTEXT

ILC'S

Groeilijn

Leerplan ILD GO!

KDS in Katholiek Onderwijs
Vlaanderen

Inspectie

Leerplannen

PRAKTIJK

Methodes

Didactische werkvormen

Good practices

ILD Lespakket

ILCOS

ONDERZOEK

Onderzoeksproject

Empirisch onderzoek

Publicaties

2) Teamwork en samenwerking

Samenwerking tussen leerkrachten als pijler van onderwijsinnovatie

- Verminderen professionele isolatie
  - Vergroten het gevoel van solidariteit en verbondenheid
  - Delen van kennis en ervaring
- Samenwerken in teamverband
  - Vertrekken vanuit positieve ervaringen en bestaande samenwerkingsverbanden
  - Structurele verankering

Positieve 'mindset' met focus op kansen en mogelijkheden als motor tot groei en verandering

most recent | most gelesen

- ## Niet te missen

Geen abonnee? Lees 3 plus-artikels gra

OPINIES

⊕ We voeden onze kinderen meer op

3) Kracht van (positieve) verbeelding

Positieve 'mindset' met focus op kansen en mogelijkheden als motor tot groei en verandering

- Dialoog maakt intrinsiek deel uit van (inter)levensbeschouwelijk leren
- Positieve integratie van eigen leerplan en leerplan ILD

**Leerlingen bijstaan in hun groei naar levensbeschouwelijke
bedachtzaamheid en volwassenheid**

Interlevensbeschouwelijk onderwijs tussen identiteit en openheid

Terugkomdag van de interlevensbeschouwelijke dialoog
27 mei 2024

Jeroen Hendrickx
Faculteit Theologie & Religiewetenschappen

